

"יד על הדופק": דוח תקופתי מארגוני הנוכחות המגינה, יולי 2026

דוח זה מבוסס על דיווחים של פעילי "נוכחות מגינה" – אקטיביסטים ואקטיביסטיות שעומדים לצד קהילות פלסטיניות מותקפות בגדה המערבית ובבקעת הירדן. הדוח מתפרסם אחת לחודש. [למידע נוסף לחצו כאן](#).

כתבה: שחר שלוח, האגודה לזכויות האזרח, אוגוסט 2026.

[סיכום יולי 2026](#)

[ניתוח מגמות מתעדכן](#)

עדר בקר חוזר הביתה לאחר שהצבא הפריד אותו מבעליו. צילום: שחר שלוח, פעילות ופעילי בקעת הירדן

סיכום יולי 2026

חודש יולי מציג בעיקר החרפה והתבססות של מגמות ידועות, לצד כמה התפתחויות ספציפיות שראויות לציון בפני עצמן.

מאמץ מדינתי לרישות בין התנחלויות ולקיבוע ה"הישגים" בכפרים שתושביהם גורשו:
כבישים חדשים בין נגוהות, תלם ואדורה, ועבודות תשתית בהתנחלות דורן, ועבודות הנדסיות לקיבוע ה"הישגים" בכפרים שתושביהם כבר גורשו, כולל הקמת מאחז ממש על חורבות מע"יר א-דיר, כדי לוודא שהתושבים המגורשים לא יוכלו לחזור. אלו הם שני ביטויים של אותה אסטרטגיה: משאבים ממסדיים מופנים לביסוס קבוע של המצב הקיים, הן ברמת חיבור ההתנחלויות זו לזו והן ברמת מניעת חזרה של קהילות שגורשו. השילוב בין השניים מצביע על מעבר מהרחבה נקודתית של נוכחות ישראלית לתכנון תשתיתי כולל שמטרתו למנוע כל אפשרות של חזרה.

סימביוזה בין מתנחלים לצבא: מדובר במנגנון שחוזר על עצמו במספר אזורים בדפוס זהה: מתנחל מבחין בפלסטינים בשטח ציבורי או פרטי שלהם, מקפיץ צבא או משטרה מבלי שהיה חשוף לאיום כלשהו, וכוח האכיפה מגיע ופועל נגד הפלסטינים ולא נגד המתנחל.

אכיפת חוק לא אחידה: בצפון בקעת הירדן ציינו הפעילים שהמשטרה מציגה מצג של הענות לקריאות ותלונות, אך עדיין נמנעת מאכיפה ממשית נגד עבריינים סדרתיים. לעומת זאת בטייבה ובדומא דווח על אכיפה של צווים המכוונת באופן עקבי נגד פעילים ולא נגד מתנחלים, כאשר הצבא ממתין שהמתנחלים יעזבו לפני שהוא מגיע לאכוף.

עיכובים ומעצרי שווא כדפוס חוצה אזורים: בדומא נעצר תושב ללא עילה ברורה והועבר להליך מעצר מינהלי, בטייבה נעצר פעיל בעילת הפרת צו שמעולם לא ראה, בצפון בקעת הירדן רועים מעוכבים לשעות על בסיס יומי כאמצעי ענישה, ובנחלין וחת'רורה תועדו לקראת סוף החודש חיפוש ומעצרים חוזרים. בכל המקרים העיכוב או המעצר השרירותיים משמשים כלי הרתעה כלפי הפלסטינים.

מעטפת חוקית-בירוקרטית שמחליפה לעתים אלימות ישירה: בצפון בקעת הירדן חלה ירידה באלימות מתנחלים בעקבות תשומת לב תקשורתית לאירוע קודם, אך דחיקתן של הקהילות הפלסטיניות נמשכת באותה עוצמה דרך כלים ממסדיים ו"חוקיים": הכרזות חוזרות על שטחי אש או על שטחים צבאיים סגורים; החרמת ציוד על בסיס טענות של גניבת מים ממקורות שהוסדרו בהסכמים ישנים או על בסיס טענות קנייניות ישנות; והריסות מבנים על סמך דיווחים של מתנחלים (כולל הריסות בתים שבוצעו בניגוד לצו בית משפט שהורה על הקפאת ביצוע ההריסה).

גם העיכובים התכופים ומעצרי השווא שמתחפשים לכלי אכיפה מצטרפים למעטפת. כך גם המצב באזור שממערב לחברון, שם המשטרה נכנסת לכפרים תחת תואנות מנהליות כמו חיפוש משטובות (מכוניות שירדו מהכביש אך נמצאות בשימוש מקומי), ואז הצבא "מייצר אירועים", מדגים כיצד צעדים חוקיים ומנהליים לכאורה משמשים כאמצעי תקיפה.

נוסף על כך, כאשר בית המשפט פוסק לטובת התושבים הפלסטינים ומאפשר להם להגיע לשטחים החקלאיים, פעילות הצבא מנטרלת את אפקטיביות הפסיקה. כך, באזור דיר איסתיא, הליך משפטי מוצלח מנע גירוש ישיר של חקלאים, אך הצבא מצא מענה בדמות צווים המונעים מפעילים ישראלים להיכנס לשטח כדי ללוות את החקלאים הפלסטינים, וכך למעשה מנטרל את ההגנה המשפטית בעקיפין.

ריבוי מאחזים הצמודים ליישוב בודד: במסאפר יטא, דרום הר חברון ודיר איסתיא מתארים הפעילות והפעילים מצב שבו כמעט לכל כפר קטן יש כיום "מאחז משלו". כך למשל, בדיר איסתיא, מאחז חדש שהוקם בשטח B (כחלק ממגמה שאנו עדים לה בחודשים האחרונים), מאיים ישירות על מעל 500 דונם מטעים, ומרחיב בהדרגה את רדיוס ההתנכלויות שלו לאזורים קרובים יותר לכפר. בנוסף, אנשי המאחז לקחו חלק בהריסת מבנים בקהילה בדואית.

גל אלימות מתואם בעקבות אירועים מעוררי הדים: בעקבות שריפה בחוות גלעד ואירוע בכפר תל, הגיעו לכפרים טובא וא-תוואני מתנחלים מרחבי הגדה, לא רק מהמאחזים המקומיים, ובהיקף גדול מהרגיל. הדבר מצביע שלפחות חלק מאירועי האלימות מתבססים גם על יכולת גיוס והתארגנות מהירה, שחורגת מהזירה המקומית, ואינם רק תגובה ספונטנית של המתנחלים שבמקום.

הבדלים משמעותיים ברמת האלימות בין אזורים: בעוד שבצפון בקעת הירדן מתואר לחץ מתנחלים "מתון יחסית", כאשר עיקר הפגיעה מגיע מהצבא והמינהל האזרחי, בדומא תואר יולי כ"חודש קשה", עם החלפת יחידה צבאית ביחידה שנוטה יותר לאלימות. בטייבה חלה החמרה ברורה באלימות, כולל תקיפה פיזית של פעילה מבוגרת. ההבדל בין האזורים מרמז שההסלמה נגזרת לא רק ממדיניות טיהור אתני כללית, אלא גם מגורמים מקומיים כמו זהות היחידה הצבאית או התנהלות מאחז ספציפי.

מחסור בדלק: המחסור בדלק הוא פגיעה כלכלית המשפיעה על כל אזרחי הרשות הפלסטינית, המצטרפת לקשיים שעמם מתמודדים הרועים. היא משפיעה גם על יכולתם לספק לעצמם ולעדריהם מים, שכן הם אינם מחוברים לתשתיות וצריכים להשתמש במשאיות ובטרקטורים להובלת מים.

בית פלסטיני בחמאם אל מאלח, שתושביו גורשו על ידי מתנחלים. צילום: שחר שלוח, פעילות ופעילי בקעת הירדן

ניתוח מגמות מאי-יולי 2026

ניתוח המגמות אינו עוסק בהסלמה עצמה, שברורה ומתועדת בכל אחד מהדוחות בנפרד, אלא בכמה דפוסים מבניים שעולים כשמסתכלים על שלושת החודשים יחד, וקשה לזהות אותם בתוך דוח בודד.

הסתגלות – מעבר מאלימות גלויה למנגנונים סמויים יותר בעקבות חשיפה: דוחות מאי ויוני הצביעו על "תחום אפור" שמטשטש את הגבול בין צבא ובין מתנחלים וכולל הגמ"ר, רבש"צים, מילואימניקים מהתנחלויות ואזרחים חמושים בחלקי מדים. אליהם מצטרפים בעלי תפקידים מהמועצות האזוריות, שנוטלים סמכויות לא להם. ב"[דוח ההצמאה](#)" של חודש יוני זיהינו פיזור אחריות מכוון בין חמישה סוגי גורמים שונים (מינהל אזרחי, צבא, ממסד מתנחלי, מתנחלים עצמאיים, משטרה), שמקשה על הפניית אצבע מאשימה לגורם יחיד. בדוח יולי, הצהרה של פעיל מצפון בקעת הירדן, לפיה "המתנחלים הפסיקו להיות הגורם האלים", מקשרת את המעבר הזה במפורש לחשיפה תקשורתית של אירוע קודם. כשמניחים את שלושת אלה זה לצד זה, מתגלה תהליך הסתגלות פעיל: **ככל שמנגנוני חשיפה ואחריותיות (תיעוד, תקשורת, הליכים משפטיים) מצליחים להכתים אירוע ספציפי, מערכת הטיהור האתני אינה נבלמת, אלא עוברת לכלי פעולה פחות בולטים לעין.** הצלחות תיעוד ואכיפה נקודתיות אינן מייצרות רפורמה, אלא מזרזות מעבר לטקטיקה שקשה יותר לתעד או להוכיח..

מעבר מדפוס פעולה מבוסס-אירוע לדפוס מבוסס-תשתית: בדוחות מאי ויוני זיהינו "הרתעה מצטברת" הנובעת מעצם נוכחותם של המתנחלים בשטח והידיעה שהם עלולים לתקוף ושגורמת לחקלאים לנטוש קרקע בלי אירוע גירוש בודד. ב"[דוח ההצמאה](#)" לחודש יוני ראינו כיצד הסבת

מעיינות לאתרי תיירות יוצרת התרחקות "עצמית" של הפלסטינים, גם בלי צורך בנוכחות יהודית מתמשכת. בדוח יולי זיהינו מאמץ ממסדי לביסוס ולהנצחה של "הישגים", באמצעות רישות פיזי בין ההתנחלויות והקמת מאחזים ממש על חורבות כפרים מגורשים כדי למנוע את חזרת התושבים והתושבות. הצירוף של כל אלה **מגלה מעבר הדרגתי מדפוס שדורש אלימות פעילה חוזרת ונשנית לדפוס שבו תשתית פיזית או משפטית קבועה עושה את העבודה ברציפות בלי מאמץ נוסף (והמאמצים מופנים להרחבת הגירוש והאלימות באזורים נוספים):** ברגע שהמעקה נבנה, המאחז מוקם, המכשול נחפר, האפקט המרתיע ממשיך להתקיים גם בלי אירועים יומיומיים. זהו שינוי משמעותי: מעבר להסלמה, נראה מעבר משלב הדורש השקעת אנרגיה מתמשכת (אלימות מפורשת ויומיומית) לשלב הדורש השקעה חד-פעמית (תשתית) ומשפיע לטווח ארוך. בדפוס זה של המרת מאמצי אלימות חוזרים להשקעה תשתיתית קבועה אפשר לכלול גם את התרבות המאחזים (שכל כפר קטן מקבל "מאחז משלו").

ביזור בביצוע, ריכוזיות בתוצאה: בדוח יולי בלטה הסלמה שאינה אחידה גיאוגרפית. לדוגמה, בדומא צוין חודש קשה בגלל חילופי יחידה צבאית ספציפית, באזורים של דיר איסתיא וטייבה – בגלל אופיים של המאחזים הסמוכים. התופעה של פערים ברמת האלימות עשויה להתפרש כמו אקראיות מקומית, אולם יחד עם הסימביוזה מתנחלים-צבא והגמוניית המים (מנגנון ריכוזי ומתמשך מ-1967, שמניב פערי צריכה עקביים של פי כמעט תשעה בין ישראלים לקהילות לא מחוברות, ראו ב"דוח ההצמאה"), מצטיירת תמונה שבה הביצוע מבוזר ואישי, אבל התוצאה המצטברת עקבית ומכוונת. התוצאה המצטברת של פעולות פרטניות פועלת תמיד לאותו כיוון: צמצום גישה, הגברת חשיפה לתנאי השטח והאקלים, מניעת חזרה. הביזור מספק תעודת ביטוח להמשך הטיהור האתני: הוא הופך קשה עד בלתי אפשרי להצביע על "יד מכוונת" יחידה, ובכך משרת בדיוק את אותה מטרה שזיהינו ב"דוח ההצמאה" לגבי פיזור האחריות בין גורמים מרובים ושונים באופיים.

החריגות החיוביות מצביעות על מה שבאמת עובד, וגם על הסיבה שזה נדיר: במאי וביוני זיהינו שלושה מקרים חריגים: מעצר של מתנחל בא-טוויל בעקבות דריסת כבשה, שהוביל לירידה ברמת האלימות למשך שבועיים; ליווי משפטי לחקלאים באזור דיר איסתיא, שעצר גירוש שגרתי שביצע הצבא מדי שבת; ומקרה בקהילת החת'רורה שבו סרטון וידאו שהציגו פעילים לצבא ולמשטרה הוכיח שהאשמת בדואים בגניבת עזים הייתה שקרית, וכתוצאה מכך המתנחלים המעלילים הורחקו מהמקום לאותו לילה. חריגות אלה חולקות מכנה משותף: כולן כרוכות בהתערבות חיצונית ובלתי צפויה במערכת – לא שינוי מדיניות, אלא רגע שבו מנגנון פיקוח – משפטי, תיעודי או מקרי – נכנס באמצע התהליך הרגיל ומשבש אותו. זה עולה בקנה אחד עם הממצא בדוח יולי, שבו הליך משפטי מוצלח נגד גירוש חקלאים באזור דיר איסתיא נוטרל בעקיפין דרך צו צבאי שאסר על נוכחות פעילים ובכך מנע הגעת חקלאים פלסטינים לאדמותיהם. כלומר: **ההתערבויות שעובדות מתאפשרות בגלל שהן חיצוניות ובלתי צפויות, אך המערכת מגלה יכולות הסתגלות גבוהות ומוצאת מסלול עוקף כשההתערבות הופכת צפויה או שגריתית** (ליווי קבוע, למשל). זה מסביר מדוע הצלחות נקודתיות כאלה נשארות חריגות ולא הופכות למגמה: ברגע שמנגנון ההגנה הופך לחלק קבוע מהשגרה, נמצא לו מענה.

בשורה התחתונה: מעבר לעלייה הכמותית באלימות, שלושת הדוחות יחד מצביעים על מערכת שלא רק מתעצמת אלא גם מפתחת עמידות לאורך הזמן. מערכת הטיהור האתני מגיבה לחשיפה של העוולות והפרות זכויות האדם בכך שהיא הופכת גלויה פחות וסמויה יותר; התגובה לאכיפה חוזרת היא המרה של אלימות מתמשכת, חוזרת ונשנית, בתשתית קבועה; הניסיון להטיל אחריות על גורמים פוגעניים מוביל לביזור הביצוע תוך שמירה על עקביות בתוצאות; והתערבויות חיצוניות – משפטיות ואחרות – ממסמסות באמצעות יצירת מסלולים עוקפים.